

Ісакова Є. П.

Київський національний університет технологій та дизайну

ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФІНАНСОВО-РИНКОВИХ ТЕРМІНІВ У МОВІ ПЕРЕКЛАДУ

У статті досліджуються структурно-семантичні особливості фінансово-ринкових термінів англійської мови та їхній переклад українською. Актуальність статті обумовлена зростаючою потребою в якісному перекладі фінансових текстів, особливо в умовах глобалізації та інтеграції фінансових ринків. Переклад фінансово-ринкових термінів є ключовим завданням для перекладачів, оскільки неправильне тлумачення або адаптація термінології може призвести до помилок у фінансовій комунікації. Автор трактує фінансово-ринкові терміни як спеціалізовані лексичні одиниці, які використовуються для позначення понять, явищ, інструментів та процесів, пов'язаних із функціонуванням фінансових ринків. Вони охоплюють широкий спектр економічних і фінансових концепцій, таких як інвестиції, банківські операції, фондові ринки, валютний обіг, деривативи та інші інструменти ринку капіталів. Метою статті є дослідження та аналіз процесів відтворення структурно-семантичних особливостей фінансово-ринкових термінів при перекладі на українську мову. Стаття також відповідає на виклики, пов'язані з необхідністю збереження термінологічної точності, що є особливо важливим в контексті міжнародного співробітництва та обміну інформацією між учасниками ринку. Крім того, дослідження спрямоване на поліпшення теоретичних підходів і практичних методів перекладу фінансових термінів, що сприятиме розвитку фінансової лінгвістики як дисципліни. Встановлено, що основними аспектами відтворення структурно-семантичних особливостей є термінологічна точність, адаптація до граматичних норм мови перекладу, зокрема дотримання відповідного порядку слів та узгодження частин мови, а також збереження семантичної ясності. Стаття може бути корисною для перекладачів, науковців і фахівців з фінансів.

Ключові слова: англійська мова, переклад, термін, терміносполучення, українська мова.

Постановка проблеми. Проблема відтворення структурно-семантичних особливостей англійських фінансово-ринкових термінів при перекладі на українську мову є актуальною через складність забезпечення термінологічної точності та збереження змістової ясності. Зазначене видається особливо важливим в контексті глобалізації фінансових ринків, де переклади фінансових документів, аналітичних звітів та інших матеріалів відіграють ключову роль у міжнародній комунікації. Фінансово-ринкові терміни – це спеціалізовані лексичні одиниці, які використовуються для позначення понять, явищ, інструментів та процесів, пов'язаних із функціонуванням фінансових ринків. Вони охоплюють широкий спектр економічних і фінансових концепцій, таких як інвестиції, банківські операції, фондові ринки, валютний обіг, деривативи та інші інструменти ринку капіталів [7; 13]. Такі терміни зазвичай мають точні та специфічні значення, що робить їх важливими для забезпечення чіткості та точності комунікації в професійних та академічних колах. Наприклад,

терміни «акції» (stocks), «облігації» (bonds), «ліквідність» (liquidity) або «дивіденди» (dividends) є ключовими для розуміння фінансової діяльності та прийняття рішень на ринках капіталу.

Також важливо підкреслити, що фінансово-ринкові терміни є полісемантичними та можуть мати різні значення залежно від контексту. Це ускладнює їхній переклад, оскільки такі терміни є частиною спеціалізованої фінансової термінології. Вони вимагають від перекладачів глибоких знань не тільки в галузі мовознавства, але й у фінансах для забезпечення коректної адаптації в іншій мовній системі. Фінансово-ринкові терміни часто мають вузьке, спеціалізоване значення, яке може не мати точного еквівалента в іншій мові. Багатозначність деяких термінів та їх залежність від контексту ще більше ускладнює процес перекладу, оскільки неправильне трактування або неточний переклад можуть призвести до серйозних помилок в інтерпретації фінансової інформації. Важливо враховувати граматичні, культурні та економічні особливості мови-реципієнта

[6, с. 137], що може вимагати адаптації або навіть трансформації оригінального терміну.

Отже, проблема полягає у знаходженні оптимальних підходів до перекладу, які б забезпечували максимальну точність і відповідність відтворення структурно-семантичним особливостям оригінальних фінансових термінів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові джерела, присвячені проблематиці фінансово-економічних термінів і їх перекладу, засвідчують широкий спектр підходів до цієї теми з боку вітчизняних вчених. Особливу увагу приділяють фразеологізації та метафоризації в контексті фінансово-економічної термінології [1; 2], досліджуються методи визначення та класифікації економічних термінів через аналіз спеціалізованих словників з метою визначення термінологічних меж для забезпечення точності перекладу і використання термінів у різних контекстах [9], вивчаються процеси семантичної деривації як ключовий механізм формування нових термінів у сфері оподаткування [3; 5; 10], а також практичний і дидактичний аспекти фінансового перекладу [4; 6; 8].

Кожне з цих досліджень надає цінні інсайти щодо перекладу фінансово-економічних термінів, підкреслюючи складність і багатогранність цього процесу. Термінологічна точність, культурна адекватність та стандартизація є ключовими елементами, які необхідно враховувати під час перекладу, однак структурно-семантичні особливості фінансово-ринкових термінів англійської мови та їхній переклад українською потребують більш глибокого вивчення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні основних методологічних підходів до відтворення структурно-семантичних особливостей фінансово-ринкових термінів при перекладі на українську мову. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати основні характеристики фінансово-ринкових термінів, що впливають на їх переклад; визначити найбільш поширені проблеми, з якими зіштовхуються перекладачі при перекладі таких термінів; дослідити підходи, що забезпечують збереження термінологічної точності та семантичної ясності в процесі перекладу.

Виклад основного матеріалу. Відтворення структурно-семантичних особливостей фінансово-ринкових термінів у мові перекладу є важливим завданням для забезпечення точності та відповідності перекладених текстів оригіналу. Аналізовані терміни мають специфічні значення та структуру, які повинні бути правильно перекла-

дені, щоб уникнути втрати змісту або спотворення значення.

Основним аспектом відтворення структурно-семантичних особливостей є *збереження термінологічної точності*, адже фінансово-ринкові терміни часто мають усталені значення, які не можуть бути замінені синонімами без втрати спеціалізованого змісту. Наприклад, термін “equity” у фінансовому контексті означає «акціонерний капітал» або «власний капітал», і його переклад повинен враховувати цей аспект. Розглянемо приклади, що ілюструють важливість збереження термінологічної точності при відтворенні структурно-семантичних особливостей фінансово-ринкових термінів.

1. Термін “equity” має два основних значення у фінансовому контексті. Якщо йдеться про частку власності в компанії, він перекладається як «акціонерний капітал» [7]. У випадку, коли мова йде про загальну вартість активів за вирахуванням зобов’язань, правильний переклад – «власний капітал». Заміна цього терміну на синоніми призвела б до втрати специфічного змісту.

2. Термін “bond” перекладається як «облігація». У фінансовій сфері він є чітко визначеним і не може бути замінений на такі синоніми, як «зобов’язання» або «документ», оскільки вони не відображають спеціалізованого значення як інструмента позики [14].

3. Термін “liquidity” перекладається як «ліквідність» і використовується для опису здатності активів бути швидко перетвореними на готівку. Використання синонімів, таких як «плинність» або «рухомість», було б некоректним і призвело б до втрати точності терміна [14].

4. Термін “derivatives” перекладається як «деривативи» і стосується похідних фінансових інструментів, таких як ф’ючерси або опціони. Використання більш загальних слів, як-от «інструменти» або «угоди», не передасть специфіку і функцію цих термінів [11].

5. Термін “leverage” має конкретне значення у фінансовому світі, що описує використання боргу для фінансування інвестицій. Його заміна на «важіль» без контексту може призвести до плутанини [13, с. 255].

6. Переклад терміну “credit risk” як «ризик кредитування» може змінити значення, тому важливо зберегти точний переклад «кредитний ризик», який відображає загальноприйнятну термінологію.

7. Термін “hedge” означає захисну стратегію в інвестиціях, і його заміна на синоніми, такі як

«захист» або «страхування», знецінить специфічний зміст [11].

8. Термін “capital gains” використовується для опису прибутків від продажу активів. Заміна цього терміна на «прибутки» або «надходження» може призвести до втрати спеціалізованого фінансового значення [7, с. 29].

Наведені приклади підкреслюють важливість збереження термінологічної точності, оскільки навіть незначні відхилення в перекладі можуть призвести до втрати спеціалізованого змісту.

Адаптація до граматичних норм мови перекладу є також важливою, оскільки у процесі перекладу необхідно враховувати граматичні особливості мови-реципієнта, зокрема порядок слів, узгодження частин мови тощо. Наприклад, англійське словосполучення “stock market volatility” перекладається як «волатильність фондового ринку», де збережено порядок слів, відповідний українському синтаксису. Проаналізуємо ще деякі приклади, які ілюструють важливість адаптації до граматичних норм мови перекладу.

1. “Interest rate differential” – Різниця відсоткових ставок. В українському перекладі порядок слів не збігається з англійським через дотримання синтаксичних норм української мови, де прикметник «відсоткових» стоїть перед іменником «ставок».

2. “Risk management framework” – Структура управління ризиками. В українському перекладі не зберігається порядок слів англійського варіанту, а забезпечується відповідність українському синтаксису, що дозволяє зберегти зрозумілість і граматичну коректність перекладу.

3. “Equity capital structure” – Структура акціонерного капіталу. Англійське терміносполучення “equity capital structure” перекладається як «структура акціонерного капіталу», де прикметник “акціонерного” стоїть перед іменником «капіталу», що відповідає правилам української мови.

4. “Market dynamics” – Динаміка ринку. В українському перекладі прикметник «динаміка» стоїть перед іменником «ринку», що зберігає смислову точність та відповідає українському синтаксису.

5. “Debt-to-equity ratio” – Співвідношення боргу до акціонерного капіталу. Це терміносполучення вимагає особливої уваги при перекладі, оскільки потрібно не лише дотриматися граматичних правил, але й зберегти зрозумілість терміну. В українському перекладі іменник «співвідношення» посідає ініціальну позицію в терміносполученні на відміну від англійського “Debt-to-equity ratio”, де іменник “ratio” знаходиться у фінальній позиції.

6. “Financial derivatives market” – Ринок фінансових деривативів. У наведеному терміносполученні український переклад зберігає порядок слів, відповідний правилам української мови, де іменник «ринок» посідає ініціальну позицію.

Аналізовані приклади демонструють, як важливо під час перекладу з англійської на українську мову враховувати граматичні особливості, зокрема порядок слів і узгодження частин мови, щоб забезпечити точність і ясність під час перекладу текстів фінансово-ринкової спрямованості.

Під час перекладу фінансово-ринкових термінів необхідно враховувати **збереження семантичної ясності**. Деякі терміни можуть бути багатозначними, що ускладнює їхній переклад. Наприклад, термін “liquidity” може означати як «ліквідність активів», так і «можливість швидкого обміну активів на готівку». Важливо правильно передати контекст, щоб зберегти точність терміну в перекладі.

1. Термін “leverage” може мати кілька значень. У фінансовому контексті він може означати «використання позикових коштів для збільшення прибутку (фінансовий важіль)» або «співвідношення позикових коштів до власного капіталу». Залежно від контексту, перекладач може використовувати терміни «фінансовий важіль» або «плече кредитування», щоб передати правильне значення.

2. Термін “yield” може означати «прибутковість» або «дохідність інвестиції», але він також може означати «капітальну дохідність», «прибуток на вкладений капітал» або «доходи від облігацій». Щоб зберегти семантичну ясність, перекладач повинен розуміти, про яку саме дохідність йдеться, і використовувати відповідні терміни, такі як «прибутковість» або «дохідність».

3. Термін “equity” може означати «акціонерний капітал компанії», але також може використовуватися для позначення власного капіталу або справедливості (у більш широкому сенсі). Залежно від контексту, перекладач може вибирати між «акціонерний капітал», «власний капітал» або «справедливість», щоб передати точне значення.

4. Термін “option” у фінансовій сфері може означати «фінансовий інструмент, який надає право (але не обов’язок) купити або продати актив у майбутньому», але також може означати «вибір» або «можливість». Для збереження точності важливо використовувати «опціон» у фінансовому контексті, або «варіант/опція» в інших випадках.

5. Термін “margin” може означати «маржу», тобто різницю між ціною покупки та продажу, але також може стосуватися кредитного плеча або

заставного забезпечення. Переклад «маржа» слід використовувати, коли йдеться про прибуток або націнку, але при обговоренні кредитного плеча доречним буде використання терміну «заставне забезпечення».

Наведені приклади ілюструють важливість правильного тлумачення контексту під час перекладу, щоб уникнути втрати або спотворення значення фінансових термінів.

У процесі дослідження було встановлено, що у деяких випадках фінансові терміни можуть бути відтворені за допомогою *калькування*, тобто перекладені буквально, з метою збереження їхньої оригінальної структури. Наприклад, “financial derivatives” може бути перекладено як «фінансові деривативи», що зберігає як семантику, так і структурну складність оригіналу. Розглянемо декілька прикладів, коли фінансові терміни можуть бути перекладені за допомогою калькування, зберігаючи їхню оригінальну структуру.

1. “Credit default swap” – Кредитний дефолтний своп: цей термін використовується у фінансовій сфері для опису деривативу, який функціонує як страхування від дефолту кредиту [14]. При перекладі термін калькується, зберігаючи як структуру, так і специфіку значення.

2. “Cash flow” – Грошовий потік: у фінансовому контексті “cash flow” означає рух коштів у бізнесі або проєкті. Переклад «грошовий потік» зберігає семантику та структуру оригінального терміну.

3. “Risk management” – Управління ризиками: цей термін широко використовується для опису процесу виявлення, оцінки та пріоритетності ризиків у фінансових операціях. Переклад «управління ризиками» є калькою, що дозволяє зберегти семантичну наповненість та зрозумілість терміну.

4. “Due diligence” – Належна обачність: цей термін належить до процесу ретельної перевірки фінансового стану компанії перед інвестуванням або злиттям [14]. Калькування дозволяє зберегти точність терміну в українському перекладі.

5. “Asset-backed securities” – Цінні папери, забезпечені активами: термін використовується для опису фінансових інструментів, забезпечених пулом активів, таких як іпотеки або кредити. Калькований переклад дозволяє точно передати структуру терміну.

6. “Hedge fund” – Хедж-фонд: переклад є прикладом калькування, де зберігається як семантика, так і специфічна фінансова структура.

7. “Initial public offering (IPO)” – Первинне публічне розміщення (IPO): цей термін описує процес, коли компанія вперше пропонує свої акції

для публічного продажу [12, с. 128]. Переклад «первинне публічне розміщення» є калькою, яка зберігає оригінальну структуру терміну.

8. “Venture capital” – Венчурний капітал: терміносполучення означає інвестиції в стартапи або молоді компанії з високим потенціалом росту [11]. Калькований переклад «венчурний капітал» зберігає як структуру, так і значення оригінального терміну.

9. “Monetary policy” – Монетарна політика: термін стосується дій центрального банку щодо контролю над пропозицією грошей. Калькування забезпечує збереження семантики та точності значення терміну.

Розглянуті приклади показують, як калькування дозволяє зберегти структурну цілісність і специфіку фінансових термінів при їх перекладі, що важливо для точного та зрозумілого викладу інформації українською мовою.

Отже, відтворення структурно-семантичних особливостей фінансово-ринкових термінів у перекладі вимагає глибокого розуміння як вихідної, так і цільової мови, а також контексту, в якому ці терміни використовуються. Успішний переклад таких термінів забезпечує збереження точності тексту, що є критично важливим у фінансовій та ринковій сферах.

Висновки. В результаті проведеного аналізу було виявлено, що збереження термінологічної точності є важливим аспектом перекладу, оскільки неточності можуть призвести до викривлення змісту та створити труднощі в розумінні фінансових текстів. Також дослідження підкреслює необхідність адаптації термінів до граматичних і культурних норм мови перекладу, що сприяє їх правильному сприйняттю цільовою аудиторією. Крім того, важливу роль відіграє врахування багатозначності деяких термінів та їхні значення у конкретному контексті.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на глибшому вивченні особливостей перекладу спеціалізованих фінансових термінів у різних підсекторах фінансового ринку. Це може включати аналіз термінології, пов’язаної з новими фінансовими інструментами та технологіями, такими як криптовалюти або фінтех. Також перспективним є дослідження впливу культурних чинників на сприйняття перекладу фінансових термінів різними мовними групами. Подальший розвиток комп’ютерних технологій та машинного перекладу також відкриває можливості для автоматизації перекладу фінансових текстів, що потребує додаткового дослідження щодо забезпечення точності та надійності таких перекладів.

Список літератури:

1. Вознюк Г. Л., Конівіцька Т. Я. Процес фразеологізації як засіб творення фінансово-економічних термінів. *Український смисл*. 2017. С. 107–116.
2. Гудкова Н. М. Особливості перекладу англійської фінансової термінології крізь призму метафоризації. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2021. № 7(345). С. 145–152.
3. Константінова О. В. Семантична деривація в англійській термінології оподаткування. *Проблеми лінгвістичної семантики: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (23 листопада 2017 р.)*. Рівне: РДГУ, 2017. С. 74–78.
4. Набережна Т. Є. Фінансовий переклад: практичний і дидактичний аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2016. Вип. 4. С. 36–40.
5. Петрина О. С. Формування та функціонування англійських та українських терміносистем банківської сфери: дис. ... канд. екон. наук: 11.02.17. Львів, 2016. 202 с.
6. Фадєєва О., Походій В. Адекватність перекладу англійських термінів кредитно-банківської сфери. *Південний архів (філологічні науки)*. 2017. № 71. С. 135–139.
7. Фінансово-економічний словник: словник-довідник / кол. авт.: Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О. та ін. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2018. 164 с.
8. Фурт Д. В. Особливості перекладу термінів фінансової сфери українською мовою з англійської. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2019. № 39. Том 3. С. 89–93.
9. Шелепкина І. М. Визначення меж економічної термінології української мови за допомогою аналізу галузевих словників різних типів. *Актуальні проблеми сучасної науки: ХЛІІ міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (6 квіт. 2020 р.). Вінниця, 2020. Ч. 9. С. 76–83.
10. Янковець О. В. Англійська термінологія як різновид спеціальної лексики. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2017. № 1(21). С. 1–9.
11. Cambridge Dictionary. URL: <http://www.cambridge.org/>
12. Dictionary of Finance and Investment Terms: More Than 5,000 Terms Defined and Explained (Barron's Business Dictionaries). Barron's Educational Series, 2018. 912 p.
13. Museanu E. Economic terminology – new perspectives. *European Scientific Journal*. 2023. № 1. P. 253–257.
14. Webster's New World College Dictionary. URL: <http://www.yourdictionary.com/dictionary-definitions/>

Isakova Ye. P. REPRODUCTION OF STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF FINANCIAL AND MARKET TERMS IN THE TARGET LANGUAGE

The article examines the structural and semantic features of financial and market terms in English and their translation into Ukrainian. The relevance of the article is due to the growing need for high-quality translation of financial texts, especially in the context of globalization and integration of financial markets. Translation of financial and market terms is a key task for translators, as misinterpretation or adaptation of terminology can lead to errors in financial communication. The author interprets financial and market terms as specialized lexical units used to denote concepts, phenomena, instruments and processes related to the functioning of financial markets. They cover a wide range of economic and financial concepts, such as investments, banking, stock markets, foreign exchange, derivatives and other capital market instruments. The purpose of the article is to study and analyze the processes of reproduction of structural and semantic features of financial and market terms when translated into Ukrainian. The article also responds to the challenges associated with the need to maintain terminological accuracy, which is particularly important in the context of international cooperation and information exchange between market participants. In addition, the study aims to improve theoretical approaches and practical methods of translating financial terms, which will contribute to the development of financial linguistics as a discipline. It is established that the main aspects of the reproduction of structural and semantic features are terminological accuracy, adaptation to the grammatical norms of the target language, in particular, observance of the appropriate word order and coordination of parts of speech, as well as preservation of semantic clarity. The article may be useful for translators, academics and finance professionals.

Key words: English, translation, term, term combination, Ukrainian language.